

გ ა ზ ე თ ი ლ ი რ ს

ოთვე	მან.	ოთვე	მან.
12	10	6	—
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

# ივერია

გაზეთის დასაყვებად და კერძო განცხადებებში დასაბეჭდად უნდა მიჰმართონ: თეიმურაზ რედაქციას, კუკიაში, ავჭალის ქუჩაზე, გიორგი მჭედის პირდაპირ, თავ. გრუზინისკის სას. ლოში; წერა-კითხვის გეგმარედაქციის სას. ლოშის კანცელიარის, სთავად-ანბნაობის განსახლებაში, სასახლის ქუჩაზედ.

ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრიქონი რვა კაპიტი.

1877—1893 **ს ა ხ ლ ი ტ ი კ ა და ს ა ლ ი ტ ე რ ა ტ ი უ რ ა გ ა ზ ე თ ი** 1877—1893

დაბეჭდა და გარდაეცა ქართველთა ამხანაგობის წიგნის მალაზასი  
ილია ჭავჭავაძის  
თხზულებანი  
**გე-III ტომი.**  
შიგ მოთავსებულია სხვათა შორის: „გლგლთა განთავისუფლების პირველ დროების სცენები“ და „**ოთარანთი მხრივი**“.

ფასი 1 მან.  
აგენტებს გაეგზავნებათ 10 იენის.

ქართველთა ამხანაგობის გამგეობა ამით აცხადებს, რომ წარსულ 1892 წლის დივიდენდი ამხანაგობის წევრთ მიეცემათ ამა, 1893 წლის ოქტომბრის პირველიდამ.

ქუთაისის ამხანაგობის გამოცემა  
დაბეჭდა და გაიგზავნა გასასყიდად  
სხვა-და-სხვა ჭავჭავაძის და დაბეჭდა  
**№ 4**  
**ს ვ ა ნ შ უ რ ი ზ ლ ა ზ რ ე ბ ი**  
შეკრებილი თავისუფალ სვანის მიერ  
ფასი ექვსა შაურა  
(3—2)

**ახალი ამბავი**

\* \* მთავრობამ ნება დართო, რომ წარდგენილი იქნან დასაჯილდოვებულად ყველანი, ვინც-კი ცოტად თუ ბევრად შესამჩნევი მონაწილეობა მიიღო ხოლოცის წინააღმდეგ ბრძოლაში. წარდგენა იმ წესით უნდა მოხდეს, რა წესიც არსებობს, როცა შესამჩნევის საქმისათვის წარადგენენ ხოლოცე დასაჯილდოვებულად რიგის გარეშე.

\* \* გუშინ წინ, ორშაბათს, ნაშუადღევს 2 საათზედ, შესრულდა ვადა ქალაქის არჩევანებზე საჩივრის შეტანისა. არავის საჩივარი არ შე-

**ფელეტონი**  
**ნიკოლოზ ბარათაშვილის ნეშტს.**

მშვიდობა შენს ნეშტს, მგოსანო, ქართლისა წყლულთა მოზარე, მშვიდობა, სულთა ძლიერო, თავის სამშობლოს მოყვარე დიდება შენს ჩანგს, რომ ბევრჯელ ზვალზე ცრემლები მომგვარე. არ დაივიწყა სამშობლომ შენი მის ბედზე ტირილი, ბედგარი სულის კვეთება, მავ-ბედობაზედ ჩივილი, დაუშრეტელი ნაღველი, წყრომა და გულის ტკივილი. მადლი შენს თანა-მომძეთა,—

უტანია, რისგამოც 75 ხმოსნის არჩევანი უნდა ცნობილ იქნას კანონიერად. 13 იენის მოხდება მეორე არჩევანები 6 ხმოსნისა (მათ შორის ერთი გიორგი წერეთლის შვილი, რადგან ამანაც უარი განაცხადა) და 16 კანდიდატისა.

\* \* ბორჯომის მამულების გამგეობა აძლევს იჯარით მსურველთ მამულებს აგარაკების (დაჩების) გასაშენებლად. მამულები სამ წყობად არის დაყოფილი და ფასიც იჯარისა სხვა-და-სხვაა. საუკეთესო მამულის იჯარა არ აღემატება 25 კაპიკს თითო ოთხ-კუთხ სევენზედ წელიწადში. იჯარა გველ-ვადიანი იქნება.

\* \* სხვა-და-სხვა ვადამდები სენი არ ისპობა ტფილისში: 3 იენის აგქალის ქუჩაზედ, მიქაძეს სახლში, ყვავილით ავად გახდა ხელოვანი მიხეილ ხობაშვილი, 17 წლისა; იმავე დღეს მემვიდვ ნაწილში, მოსკოვის ქუჩაზედ, ნავასარტოვის სახლში, მოკვდა ჩუტყვავილისაგან ილიქი ქურდუნაშვილი.

\* \* კვირას, ღამის 12 საათზედ, ტფილისის მცხოვრები გენრიხ გუსტავის ძე ლარშე თეატრიდამ დაბრუნდა სახლში. გზაზედ, მიხეილის ქუჩაზედ, შებრუნდა თავის მეგობართან, გერმანიის ქვეშევრდომ გუსტავ ვალტერთან. ბალკონიდანვე შენიშნა სახლში სინათლე, შუა ოთახში შეკრული ბოხჩები და ერთი ვილაკ კაცი. უცნობი მსწრაფლ გადახტა სარკმლიდამ და გაიქცა. ლარშემ შეატყუა, რომ ეს ქურდი უნდა ყოფილიყო და გამოუდგა. უცნობმა იძრო ხანჯალი და მუქარით გაფარდა ქუჩაში. ლარშეც დაედევნა, ჩაჯდა იქვე შეხვედრილს ფეტონში და უხმო პოლიციის მოხელეს. მდევართ მალე დაიჭირეს უცნობი, რომელიც აღმოჩნდა მცხოვრები ქუთაისის გუბერნიისა დიმიტრი ჩხეტია. დამნაშავეს უპოვეს ჯიბეში ოქროსა და ვერცხლის სათები და სხვა ნივთები, ღირებული 351 მანეთად. პოლიციაში ჩხეტამ აღიარა თავისი დანაშაული.

მიწა ვახალეს მშობელი, შენი სატრფო და სადარდო, გულს ლახვარ-დამასობელი. შენი მერანი კვლავაც რბის მისი ნაფალიც შეინილა, უმადლოდ არ დაკარგულა, თუ ოდეს ცრემლი დენილა. მიიღე ჩემი სალამიც, გამოგზავნილი მთიდანა, ჩვენი არავიც მუხლს გიყრის, გადმომქუხარი კლდიდამა; თვის „ატეხილი ქალები“ ცრემლით ატირა ცხარითა, სმენად გადქცენ ისინიც, გრგვინვა რო ესმით ბარითა. ქედებმა თავი იდრიკეს, ფიქრით მოიცნენ მწარითა, ამწვანებულნი მწვანედა, განათლებულნი მთვარითა.

ვაჟ-ფაველა

\* \* ინტენერი პუშჩინკოვი უკვე დაბრუნდა ტფილისში კახეთიდან, სადაც ის იყო ადგილების დასათვლიერებლად მომავლის კახეთის რკინის გზისათვის.

\* \* ამ ერთის კვირის განმავლობაში ჩვენ მოგვივიდა სხვა-და-სხვა ადგილას შეკრებილი 303 მან., რომელიც გადაეცემა წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას დანიშნულებისამებრ მოსახმარებლად. ამ ფულიდამ 7 მან. მოგვივიდა ქუთაისში 6-ნ ნიკ. მესხის მიერ, რომელსაც ეს ფული შეუკრებია იქაურ პირველ დასაწყის სკოლის მასწავლებელთა და მოსწავლეეთა-შორის: 5 მ. მივიღეთ 6-ნ ი. ზედგინიძისაგან ქ. შუშადაში; 10 მან. ერეკლიდამ, იქაურ ქართველთა შორის შეგროვილი 6-ნ ს. კასრადის-მიერ; 101 მან., შეგროვილი ყარსის ქართველთა შორის, მივიღეთ 6-ნ ერეკ. ბაქრადისაგან; 180 მან. მოგვივიდა ბათუმიდამ ქ-ნ მაკ. ლლონტისა და ნ. პეტროვილისაგან, რომელთაც ამ აზრით ვაუმართავთ ბათუმში ქართული წარმოდგენა სცენის მოყვარულთა დახმარებით. დაწვრილებულს სიებს ამ ფულით. შემომწირველებისას შემდეგ დაგვექცა ვადა-კალკე, როცა გზაზედ ამისათვის თავისუფალი ადგილი გვექნება.

\* \* ჩვენ მოგვივიდა „ქუთაისის ამხანაგობისაგან“ მის მიერ ახლად დაბეჭდილი წიგნი (№ 4) „სვანური ზღაპრები“ შეკრებილი თავისუფალ სვანის მიერ. ამ კრებულში მოთავსებულია სულ 18 ზღაპარი. წიგნი კარგად არის დაბეჭდილი კარგ ქალღმერთზე, შეიცავს 116 გვერდს და ღირს 30 კაპ. აი რა და რა ზღაპრებია მოთავსებული ამ კრებულში: მუფუნჩხილი (ფიჩხის ამკრები), მოხუცი ცოლ-ქმარი, მეწისქვილე, ცხრა-ძმა, ხელმწიფე, დევის და, უშილო კვისარი, სამი ძმა, დილა, არა, არაოდეს, მელია, მამა ქიროლა (ზარმაცი), კრავი და თიკანი, ამირანი და როსტომ ჭაბუკი (გმირი) და სხ. ეს ორი უკანასკნელი ზღაპარი უფ-

ნი და რამდენიმე უფრო გავლენის მქონე იმერეთის თავად-ახნაურნი, რომელნიც დიდ ცხენოსან ყარაულ სტერში, სადაც მალე მიიკვალა უფლისამართ 1821 წ. 21 აპრილს და იქვე დაეფლა. საფლავსა მისსა დღესაც ლოკულობენ მკვიდრნი მუნებურნი, ვითარცა წმიდისასა, და სასოებით მედრებულნი მიიღებენ კურნებასა. 2) ქუთათელი დოსითეოსი (1776—1820 წ.), თ. წერეთელი, მოხუცებული, 71 წლისა შობიდან, 1789 წ. ესეცა მცდელობდა ირაკლისთან იმერეთის შეერთებასა ქართლ-კახეთის სამეფოსთან. მაქსიმე კათალიკოსის შემდეგ, ე. ი. 1785 წლიდან განაგებდა აბაზეთის საკათალიკოსოსა. ამბობენ, რომ გზაში სალდათებს უძლიანდებოდა, სურამამდე ფენით სიარულს ვერა სძლებდა და კონდაზის ცემით თურმე ამოართვეს სული 8 მარტს 1820 წ. დასაფლავეს ანანურის საკრებულთა ტაძრის ეზოში...

**საეკლესიო აჯანყება იმერეთსა და გურიაში**  
(შემდეგი \*)

პუზირევსკის მოფიქრებული საცესებით შესრულებულ იქნა. 4 მარტს 1820 წ. საღამო ქაშს ერთს და იმავე დროს შეპყრობილ იქნენ ორივე მიტროპოლიტი: გენათელი და ქუთათელი \*), ბატონიშვილი დარეჯანი

\*) იხ. „ივერია“, № 118.

\*) 1. გენათელი იყო ეფთვიმე (1773—1820 წ.) მოხუცი 78 წლისა შობიდან, ძე რაჭის ერისთავის როსტომისა; იგი ცდილობდა 1789 წ. ირაკლი მეფის წინაშე იმერეთის შეერთებას ქართლ-კახეთის სამეფოსთან. გადაყვანილი რუსეთში დაწყევლულ იქნა ოლხნეკის ალექსანდრო-სვირის მოხა-

რო ლეგენდები და დიდად საინტერესოც არის, როგორც სვანთა დასახსიათებლად, ისე საზოგადოდ ერის სიტყვიერების გამოკვლევისათვის. ზოგიერთი ამ ზღაპრებში ამ სამი-ოთხის წლის წინად ჩვენს გაზეთში იყო დაბეჭდილი ფელეტონებად.

\* \* ჩვენ მივიღეთ კავკასიიდან მღვ. ნ. ბაკურაძისაგან 2 მან. და სამი აბაზი ტფილისში წყალ-დიდობის გამო დაზარალებულთათვის და ეს ფული გადაეცემა ტფილისის ქალაქის მოურავს, დანიშნულებისამებრ მოსახმარებლად.

მივიღეთ აგრედვე იმავე მღვდლის მიერ შეგროვილი 4 მან., რომელიც გადაეცემა „წერა-კითხვის საზოგადოებას“. ვებეჭდეთ აქვე შემომწირველთა სია: მღვდ. ნეს. ბაკურაძე 2 მან., ისაკა როინაშვილი 2 მან., მღვდ. ნიკ. ჯიოშვილი 1 მ., მღვდ. სვ. მარკოზაშვილი 1 მან., დიაკვანი პროკ. ვაზიჩვაძე 60 კაპ. სულ 6 მ. 60 კაპ.

\* \* სამის კვირის წინად ტფილისში ჩამოსულა რამოდენიმე ოჯახი ერევნის გუბერნიიდან, რომელთაც ნდომებიათ ტფილისში სამუშაოს შოვნა. ერთი იმ ოჯახთაგანის ახალგაზდა (13—14 წლის) ქალი, სახელად ჩალოუა ქალაშვილისა, გასულა ქუჩაში მოწყალების სათხოვნელად და შინ აღარ დაბრუნებულა. მშობლები, აგერ სამი კვირა გადის, სულ ყოველ დღე ძებნაში არიან, მაგრამ ჯერჯერ უპოვიათ. ერთ დღეს ერთ ამ კრებულთაგანს უთქვამს მშობლებისათვის, თქვენი ქალი ვიპოვეთ ამა და ამ ადგილასაო. ისინი მისულან დანიშნულ ადგილას და გაუგიათ, რომ გზა დაკარგული ჩალოუა წინა დღეს მისულა ექიმ მ-ს. სახლში და უთხოვნია: „გზა დავკარგე და ღამე დამაყენეთ“, მაგრამ ბატონს ექიმს უარი უბრძანებია და ახალგაზდა ქალი ისევ წასულა სადღაც. ასე უამბონათ ვით ექიმს.

მას შემდეგ ქალის მამა ჯავრით ავად გახდა, წვეს თავის ბინაზედ და ატირებული მისი ცოლ-შვილი და რამდენიმე უფრო გავლენის მქონე იმერეთის თავად-ახნაურნი, რომელნიც დიდ ცხენოსან ყარაულ სტერში, სადაც მალე მიიკვალა უფლისამართ 1821 წ. 21 აპრილს და იქვე დაეფლა. საფლავსა მისსა დღესაც ლოკულობენ მკვიდრნი მუნებურნი, ვითარცა წმიდისასა, და სასოებით მედრებულნი მიიღებენ კურნებასა. 2) ქუთათელი დოსითეოსი (1776—1820 წ.), თ. წერეთელი, მოხუცებული, 71 წლისა შობიდან, 1789 წ. ესეცა მცდელობდა ირაკლისთან იმერეთის შეერთებასა ქართლ-კახეთის სამეფოსთან. მაქსიმე კათალიკოსის შემდეგ, ე. ი. 1785 წლიდან განაგებდა აბაზეთის საკათალიკოსოსა. ამბობენ, რომ გზაში სალდათებს უძლიანდებოდა, სურამამდე ფენით სიარულს ვერა სძლებდა და კონდაზის ცემით თურმე ამოართვეს სული 8 მარტს 1820 წ. დასაფლავეს ანანურის საკრებულთა ტაძრის ეზოში...

დადის ქუჩა-ქუჩა და ეძებს დაკარგულს ჩალოუს.

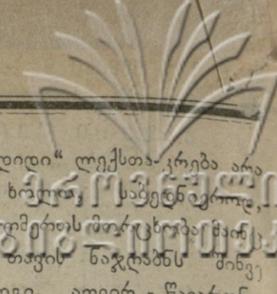
\* \* 22 მაისს ს. ხეთაში ერთის გლეხის, გვარად კაკულის, ოჯახში სამიწილი უბედურება დატრიალდა. ამ დღეს, როცა დიდები სამუშაოდ ყანებში იყვნენ, შინ დარჩენილ ბავშვებმა გატენილი თოფი ჩამოსწეს კედლიდან და სინჯვა დაუწყეს. ამ დროს თოფმა უცაბედად დაიგრილა, ერთ ბავშვთაგანს მოხვდა ტყვია შიგ მუცელში და საბრალო იქვე უსულოდ დაეცა.

\* \* სსლგისე: აქედ ხშირია წვიმა და სეტყვა. სულ არეულ-დარეული დარბია. ამას წინად ბძანდებოდა აქ კავკასიის სწავლა-განათლების მზრუნველი ბ-ნი კ. პ. იანოვსკი, რომელიც ახალქალაქა გაემგზავრა. თან ახლდა სამოსწავლო ოლქის ინსპექტორი ბ-ნი ზავდსკი და დირექტორი ტფილისის გუბერნიის საერო სკოლებისა ბ-ნი დარსკი.

\* \* თელავა: აქ შესდგა პატარა დასი ქართველის სცენის მოყვარულთა, რომელთაც განზრახვა აქვს ამიერიდან ყოველ თვეში ორჯელ მაინც გამართოს ქართული წარმოდგენა. დასმა ამ დღეებში გაჰგზავნა ტფილისის ერთი თავისი წარმომადგენელი და დაავალა რეპერტუარის შედგენა, პიესების შექმნა და ტანისამოსების დამზადება.

\* \* სსლ-სენაჯი: 29 მაისს, სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელში კრება ჰქონდათ სამეგრელოს სამღვდლოების დეპუტატთა. კრებას დაესწრო გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოზი ყოვლად-სამღვდელო გრიგოლი. აკურთხა კრება და მიჰმართა კრებას სიტყვით, რომელშიც სხვათა შორის გაატარა ის აზრი, რომ სასურველია სამეგრელოს სასულიერო წოდების დეპუტატთა კრებამ ზეობრივად და ყოველ გვარ საქმის წარმოებაში წაჰბაძოს თავის მოძმე მეზობელ ეპარქიების სამღვდელოებასაო. შემდეგ კრება შეუდგა საქმეების განხილვას.

ქვე მამინვე გასტუმრებულ იქნენ რუსეთში. მხოლოდ ერთი მიტროპოლიტთაგანი, დოსითეოს ქუთათელი, ავად გახდა გზაში გაცივებისა გამო სახადით და მიიკვალა სურამსა და გორს შუა. კარგა ხანს არ იკოცნენ—რა ექნათ მიცვალებულის გვამისათვის და მის სიკვდილის ამბავს თანამგზავრ სალდათებსაც-კი უმალავდნენ. ბოლოს ტფილისიდან მოსწიეს ბრძანება სადმე მახლობელს საყდარში დაესაფლავებინათ უჩინრად და ხალხის თავმოყურებად. გვამი მიტროპოლიტისა რამდენსამე დღეს ატირეს კიდევ და დასაფლავეს ძველს ანანურის ტაძარში. ერთის შეხედვით მოთავეთა დატუსაღებამ მშვიდობიანად ჩაიარა, ქუთაისში დაწყნარებულნი იყვნენ, მაგრამ პუზირევსკის არ



კრებამ დაადგინა: ეთხოვოს მის ყოველად უსამღვლოდ, ყოველად სამღვლოდ გრიგოლს, გვიშუამდგომლოს, ვისთანაც ჯერ არს, რომ გავიზინო იქმნას „რევიზორი“ სასწავლებლის საქმეების განსახილველად. რევიზორის დასახვედრადკი არჩეულ იქმნა კომისია, 7 დეპუტატისაგან შემდგარი.

\* სოფ. ნაღარკუა (დუშეთის მაზრა). 31 მაისს, 9 საათზედ საღამოს, მოვიდა სეტყვა, დასავლეთის მხრიდან ძლიერ დიდი ქარი ჰქროდა. ჯერ სიცივის გამო დაგვიანდა მიწის მოსახალი და რაცკი ამოსული იყო, ისიც სულ სეტყვამ გაანადგურა. ხეხილი ძალიან დაზარალდა. მთაში ჯერ სულ არაფერი მოდის კარგი და ისიც რომ დასეტყოს, ხალხს რაღა უნდა ეშველოს.

\* სოფ. ხადა (დუშეთის მაზრა): ისეთი სეტყვა მოვიდა, რომ ცხვარი დახოცა.

\* სოფ. კაშაურა (დუშეთის მაზრა): ერთი კაცი დაიკარგა, სოფ. კაშაურაში მცხოვრებელი სერგო რაფიელის ძე კაშაურავი. ეს მესამეწელიწადი არის, არა სჩანს. დაადგო თავისი ცოლი ექვსის თვისი ჯვარ-დაწერილი, რომელიც ძრიელ დაღონებული არის და სტირის ქმარი დაეკარგო. არ იცის ცოცხალი არის ქმარი თუ მკვდარი, და არც სხვა ნათესავებმა იციან, ათი წელია, სადა სცხოვრობს; არც პასპორტი აქვს თანა და არც სხვა ქაღალდი. კარგი იქნებოდეს, რომ ვინმე შევეტყობინებდეს სერგო კაშაურავის ამბავს.

7 ივნისს მოსკოვის ბაღაში უნტერ-რაუტერის 16 წლის ვასთხოვარმა ქალმა დიუბოვ კონსტანტინეს ასულმა კრონშენკოვს თავის მოკვლა განიზრახა და წყალში გახსნილი წუმწუმა დალია. ქალი სასწრაფოდ გაგზავნეს.

**საზოგადო კრება**

„სასწავლებლის საქმეების განსახილველად“ (6 ივნისს)

კერძოდ, 6 ივნისს, ტფილისის საზოგადო-სწავლებლის ბანკის დარბაზში იყო წესდებული კრება „სასწავლებლის საქმეების განსახილველად“. ეს კრება ხელ-მეორედ დაინიშნა, რადგან პირველს კრებას იმდენი რიცხვი ამხანაგთა არ დაესწრო, რამდენიც საჭირო იყო, სწავლა-რა ამ გარეგანის მშვიდობიანობისა. „ირველივე სრული მშვიდობიანობა, — სწერდა იგი 8 მარტს ვენოლიანოვს: — მაგრამ ეგ მშვიდობიანობა, იქნება, ქარიშხლის მოასწავებს და მე მის ჩასაქრობად ყოველსავე ღონისძიებას ველონობ“. პუბლიცისტი არცა სცდებოდა. მიტროპოლიტების და ბატონიშვილის დარეკვის იმერეთი-დან განშორების უმაღლესე აჯანყების მოთავედ შეიქმნა თ. ივანე აბაშიძე, მხოლოდ ეს ერთი გადარჩენილი დატუსაღებისა; იგი შეეხიზნა გურიაში თ. ქიხოსრო გურიელს, ბიძის მაშინდელ მთავრის მამიასანს. იმისავე მიისწრაფებოდა ყველა მომდევნო რუსთა მოქმედებისა. აჯანყების ბნელ გურიაში გადინაცვლა.

ეს ქვეყანა ძველადგანვე იწოდებოდა ლაზისტანად, სახე ძველის ნა-

პირობის ძლიერ. 6 ივნისის კრებაზე მოვიდა სულ 25 ამხანაგი. თავმჯდომარედ კრებისა არჩეულ იქმნა ერთხმად გამგე ამხანაგობისა თ. ვლ. ს. მიქელაძე. წავითხეს წარსულის საზოგადო კრების განაჩენი, რომელიც დაამტკიცა კრებამ. შემდეგ ამხანაგობას მოხსენდა ანგარიში ამხანაგობის კასის მდგომარეობისა 1893 წლის 1 იანვრამდე და 1 ამ წლის იანვრამდე კიდევ 1 ივნისამდე. კრებამ დაამტკიცა ეს ანგარიშიცა და გადასწყვიტა, რადგან ჯერ აპერაციების დაწყებას არ ვაპირებთ, კარგი იქნება რამდენიმე მომგები ბილეთი შევიძინოთ. ამას მერმედ კრებაზედ ჩამოვარდა ლაპარაკი იმის შესახებ, თუ როგორ არის საქმე ჩვენის ამხანაგობის საქციონერო საზოგადოებად გადაქცევისაო. ამხანაგობის გამგემ აუწყა კრებას, რომ საქციონერო საზოგადოების წესდების პროექტი განიხილა აქაურმა მთავრობამ და საჭიროდ სცნა ცოტაოდნად შეიცვალოსო. ამ მცირეოდენს საჭირო ცვლილებას მოვახდენთ და მერე წესდების მთავარ-მმართველის კანცელარია გაგზავნის პეტერბურგს სამინისტროში უმაღლესად დასამტკიცებლადო. ამ კრებაზედ არჩეულ იქმნა 10 ახალი ამხანაგი. დასასრულ, რადგან ამხანაგობის გამგეობის წევრთა სამსახურის ვადა გასული იყო, ამიტომ ხელ-ახლად აირჩიეს დეპუტატის კენჭისყრით გამგეობის წევრნი. გამგედ ამხანაგობისა არჩეულ იქმნა კვლავ თ. ვლ. ს. მიქელაძე (22 თეთრი 1 შავი), მის ამხანაგებად: სტ. კრელია-შვილი (23 თეთრი) (მეორედ) და ალ. ყიფშიძე (22 თეთ. 1 შავი) ს. დუმბაძის მაგიერ, რომელიც სამსახურის გამო ტფილისიდან იქმნა გადაყვანილი, ხაზინადრად — პე. ყიფიანი (22 თეთ. 1 შავი) (მეორედ), მდივნად — გრ. ყიფშიძე (23 თეთრი) (მეორედ), გამგეს ამხანაგთა კანდიდატებად: პეტ. ყიფიანი (მეორედ) და მის. ნასიძე (პირველად).

კრება გათავდა ნაშუადღევს 3 საათზედ.

**სახელდასწერილი**

(ყბად-ასაღები — წყალ-წასაღები ამბები)  
 На деревня слова — преарные мой отвѣтъ.  
 აზეროვი  
 ძალიან მოღაში შემოვიდა ჩემი სახელი! ვინ გნებავთ, რომ ჩემზედ არა სჯიდეს: ნიკიერი, უნიკო, მანდილო-

შთები, რომლებზედაც, როგორც გადაშლილ წიგნში, იკითხება მოთხრობა ერისა და მისის ძველის განათლებისა. აქ ნანგ-ენი ძველის რომის იმპერატორთა ციხე-სიმაგრეებისა აღირევიან ძველ ნაქალაქებებთან, მათს საქრისტიანო ნაშთებთან — ეკლესიებთან. ბერძენი, რომელიც, ვენეტკელი, ებრაელი და სპარსნი, ქრისტიანნი, მაჰმადიანნი და ცეცხლის თაყვანის მცემელნი რაგ-რიგით ჰფლობდნენ ამ აყვავებულს მდიდარს ქვეყანას, რომელიც შექმნილი იყო ასპარეზად გამუდმებულ შფოთთა და ბრძოლათა. ხალხნი ჰქრებოდნენ აქ ერთი-მეორის შემდეგ თავის მდიდარს აყვავებულ ახალშენებით და თავის მემკვიდრე ხალხს უტყუებდნენ თავის არსებობის მცირედენ კვალს.

სანი, ქალაროსანი, პუბლიცისტი, ვითომ პედაგოგი და სხვანი. ერთმა ასეთმა ვითომ პედაგოგმა, თურმე, მთელი ბროშიურა-კი მიძღვნა. ვამბობ „თურმე“, იმიტომ რომ არ იქნა, ვერ ჩავიგდე ხელში ეს ახალის დროის სულ ახალი ნაწარმოები, თუმცა ზოგიერთ ჩემს ნაცნობთ უნახავთ კიდევ. რა შინაარსისა უნდა იყოს ასე უკანონოდ შობილივით ქურდულად მავალი წიგნაკი, — ამასაც ვნახავთ... და რა ვიგდებთ ხელთ, გავაცნობთ მკითხველს, რასაკვირვლია; ხოლო ამ წუთას სულ სხვა გმირებზედ მივაქცევ თქვენს ყურადღებას.

ჯერ ის ჩუსტები არ გაცვეთია დეკანოზს მამა დავით ლამაზიძეს, რომლებიც ზედ ეცვა მას ჟამსა შინა, ოდეს უძღვნიდა „ივერიის“ ასეთს მამობრივს დარიგებას: ამის შემდეგ<sup>1)</sup> თუ „ივერიამ“ რამე დაბეჭდა ჩემს შესახებ, პასუხს ვამცემს მისი რედაქტორი. ან ავტორები გამოცხადდნენ, რომ მე აღამიანებთანა მქონდეს საქმე და არა ფსევდონიმებთან, ან თვით რედაქტორმა გვიპასუხოსო და სხვა.

როგორც ჰხედავთ, მამა ლამაზიძეს ყოველად სეტყავი და ღირსეული შეხედულობა ჰქონია გაზეთსა და მისს მოღვაწეობაზედ. მართლაც-და, სად გავიწილა, რომ კაცი გიწერდეს რასამე და არ-კი იცოდეს, ვინ არის, რომ ერთი ღირსეული, მისი შესაფერი პასუხი აკადრო.

დიდი ხანა ჩვენ ასეთი ქეშმარიტი, ნათელი, უტყუარი აზრი არსად შეგვხვდებოდა. მით უფრო ქება და დიდება დეკანოზ ლამაზიძეს! ისიც ხომ ცხადია, რომ მამა ლამაზიძე უპირველესად თვითონვე იკლმდებოდა თვის მიერ აღიარებულის სალიტერატურო ზდილობით. ესე იგი, რაც „მწყემსსა“ და „Пастыр“-ში ხელ-მოუწერილი და ფსევდონიმ-მოწერილი წერილი შეგვხვდებოდა, ან ეკუთვნის მისს კურთხეულს კალამს, ან — მაინცა და მაინც — პასუხის გებაში თავის თავს მისცემს. რასაკვირველია, რასაკვირველია და ათასჯერ რასაკვირველია!

ამა მაშ ახლა გადავშალოთ „მწყემსის“ მე-10 ნომერი. აქ შეხედებით თქვენ „ჩინებულს“ ლექსს, რომელიც ავტორს, ვიღაც ბეკო გმირაძეს, უძღვნია ჩვენთვის, პატასთვის. ჩვენც დეკანოზ ლამაზიძეს მივაწეროთ ავტორობა ამ ხელის-ხელ საგოგამენ-

1) ხელთ არა გვაქვს ის ნომერი „მწყემსისა“, რომ სიტყვა-სიტყვით ამოგვეწერა.

ძენელია დაქეშმარიტებით თქმა, რადამოკიდებულება ჰქონდა ძველად მთელ ამ სამთავროს საქართველოს მეფეებთან. ბატონ-ყმური მორჩილება საქართველოს მეფეთა ყველა ქვეყნებისა, რომელნიც შეადგენდნენ ძირითადს სამკვიდროს ქართველის ერისას, რომელსაც-კი მოატანა ისტორიამ, — ნებას გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ გურიაც შეადგენდა მოხარკე სამფლობელოს საქართველოსას, თუმცა დაიცვა-კი თვისი შთამომავლობითი განსაკუთრებული ხასიათი. ნელნელა აღორძინებული ძლიერება ქართველთ მეფეთა ხანდახან მოუყრიდა ხოლმე ერთად თავსა მრთელს ქართველის ერის მოდგმასა, ერთს სკიპტრასა ქვეშ, მაგრამ ვერ განამტკიცებდა ხოლმე საზოგადო საეროვნო გრძობასა. ნამდვილად

ბელ პოეზიისა? იმას მოვსთხოვოთ ანგარიში? არ ვიცი, მხოლოდ ლამაზიძისავე თეორიით ასე გამოდის. მაგრამ, რას დავდევთ მაინცა და მაინც მეხილეს, ჩვენ ხილი ვიხილოთ, როგორც ბრძნულად ამბობს ქართული ანდაზა.

უკაცრავად მკითხველთან, რომ აქამდინაც ჩემი ცოდვილი კალამი ვაფარჯიშე და დავუგვიანე მოსმენა და უმაღლესის პოეზიით დატკობა. საწყალი ბეკო გმირაძე სწერს:

„ყველას თვის-თვისი აზრი აქვს, ქვეა და გამოცდილება; მე ჩემსას ვიტყვი (აბა რა!), სხვა თვისას, აზრებში მოგვდის ცვლილობა“.

რადა ჰგონია ბეკო გმირაძეს, რომ ეს ლექსია? იმიტომ, რომ მეორე სტრიქონში „გამოცდილება“ და მეოთხეში „ცვლილება“; „აბა“-ს ეთანხმება „აბა“-ვე, სხვა რაღა გინდათ.

რა უბადრუკი წარმოადგენა პოეზიაზედ!

მაგრამ ჩავეყვით ქვევით:  
 „მაგრამ პაატა ოდესმე მიატოვს პაატობასა? ხატის და ჯვარის შესახებ ის დასთმობს კამათობასა?“

„პაატობასა“ — „კამათობასა“, ესეც ლექსია, მაშ რა ღვთის რისხვია!

მერე სულ ამ გვარადვე ჩაჰყვება ახალი რუსთაველი თავისს მშვენიერს ლექსს. რაკი ასე ადვილი რეცეპტითა სცოდნია ლექსთა თხზვა, მაშ მოაწყოს ახლა ამ სიტყვებზედ: ნემსი, ლექსი, „მწყემსი“, „რად სტირი“, პასტირი, „პლასტირი“, დასტირი, გაჰპირი, ლეკო, ბეკო, რკო და სხვა. ხელობა ძალიან ადვილი ყოფილა: ჩაუმატეთ რამდენიმე სხვა სიტყვაც და გამოვა ბეკო გმირაძისებური პოეზია.

გარნა, ჩვენ თუ ამდენ ხანს შევაჩერეთ თქვენი განათლებული ყურადღება ვიღაც ბეკოზედ, იმიტომ-კი არა, რომ მართლა თვი ბეკო რაიმე საინტერესოს წარმოადგენდეს, ან ჩვენ გვწყინდეს ბეკოს ტიტინი, — არა, სრულიადაც არა. ჩვენ გვიწოდებოდა-მხოლოდ გვეჩვენა, — რა შორს წავიდა ჩვენში, რა ფსევდები გაიღდა იმ სენმა, რომელსაც „პოეტობის“ მალა ჰქვია. პოეტები იმდენი გვყავს, რომ ХОТЬ ОТБАВЛЯЙ. ავტო ყრმა, ნორჩი, ჯერ კალმის დაქერა ვერ მოუხერხებია, ჯერ ქვემდებარეს შესმენილსაგან ვერ არჩევს და დიდი რეველი-კი აქვს საკუთარის ლექსებისა. ავტო ხელოსანი, მომცდარა საქმეს, ლუკმა პური უჭირს და ლექსებსა სჯიჯგნის, პოეტობს. ჩვენში ყველა პოეტობს. ამა მიჩვენეთ ქართველი კაცი

ვით, მაინც, რომ ბაგრატ I მეფემდე, IX საუკუნეში, გურია ეკუთვნოდა ბერძენებს; მაგრამ ვიზანტიის იმპერატორებს თავის ძლიერების დასუსტებისათ-ნავე ნელნელა ხელი უნდა აეღოთ შორეულ ზღვის პირამდებარე ქვეყნებზედ, ხოლო ქართველთ მეფენი სარგებლობდნენ ამით, იპყრობდნენ გურიასა და ჰბატონობდნენ ერისთავთა შემწეობით; გურიის ერისთავნი ძველნი არიან ყველა ერისთავებზე. შემდეგ უბედურის საქართველოს განყოფისა აღექსანდრე I შვილთა შორის წარმოსდგა წოდება გურიის ათაბაგისა. მაგრამ XV საუკუნის გასულს გურიის მართველთა ეწოდებოდათ მფლობელ მთავრები — ზედ დამატებით, გურიელები.

ამას შემდეგ გურია მალე შეიქმნა

ცი, რომ „დიდი“ ლექსთა-კრება არა ჰქონდეს. ხოლო, „საწყვეტის“ ზოგისთვის უმეტეს მოსწონია მანქანა მიუცია და თავისი ნაჯღანს მიხეცინახავს; ზოგი, ადვილ-წავარდნილი-კი, სირცხვილს და თავ-მოყვარობას მოკლებული, არცხვენს ტიპოგრაფიის სტანოკს, აცდენს ასოთ-ამწყობთ და აბეჭდენებს: „კრებული ლექსებისა, შეთხუშული უნიკოძეს-მეორე“.

დღევანდელს ჩვენს წერილს ის შეჰშვენს, რომ ერთი რამაც ვიკითხოთ: რა ჰბადავს ამოდენა სულით-ავადმყოფთ? რა აჩენს ასეთს გაფთრებულს და წრეს-გადასულ „მალა პოეტობისა? ჩვენის აზრით, მოხზად ჩვენი განუფითარებლობა, უსწავლელობა უნდა ჩაითვალოს. ჩაუჯდება რომელიმე უფიცი თხზვას, მაგრამ რა შეთხუშოს? თვითონ რა აქვს, სხვას რა მისცეს? თქვას პროზით: მამული მიყვარსო, დასცინებენ, ეგ ვინ არ იციოსო, იტყვიან. თქვას, ერთმანეთი უნდა გვეყარდესო, — ეგეც ძველი ამბავი გამოვა. მა რა ქმნას? ადგება საწყალი და იმავე დღეებში სიტყვებს ლექსად მოაწყობს:

მიყვარს სამშობლო, მიყვარს მამული, მომძევა მიყვარს, რა ვქნა, არა მაქვს ფული!

— ბოშო, და ეგ რა ლექსია?! — იმე, რაღა არ არის ლექსი! „მამული“, „ფული“, სხვა რაღა უნდა ლექსს? ავტო, ბატონო, რუსთაველსაც ასე არა აქვს; „სივანი“, „ყმიანი“, „განგებანი“. ყოველი პატიოსანი მოღვაწე მოვალეა, შეებრძოლოს ამ სენად მოდებულს „მალა პოეტობისას“, თორემ გონების სრულიად დაშრეტამდე და დოქტორ პავლოვსკის საავადმყოფოში თავის ამოყოფაზედ ერთი ბიჯი და დარჩენიათ ამ საცოდავთ.

**დაბატ სოფელი**

(მოწერილი ამბავი)

თმლაში. 3 ივნისს თელავის წმ. ნინოს დედათა სასწავლებელში იყო გარდახდილი სამადლობელი პარაკლისი, რომელსაც დაესწრნენ მოსწავლეთა მშობელები, თვით მოსწავლენი, მასწავლებელნი და გამგეობის წევრნი. პარაკლისის შემდეგ წაკითხულ იქმნა ჩვენი განაჩენი, რომლიდანაც სჩანს, სხვათა შორის, რომ წელს ამ სასწავლებელში დაუთურქთა საქმოდ, — და გურიელს დღემდე სულით სძაგს იგინი. მეომარი და ზევაი გურიელი არ უთმობს მათ თავის დამდაბლებასა, არ უთმობს იმ დამონებასა რომელიც მათ მიაყენეს მისს სამშობლოს წარსულ თავდასხმათა ჟამებში, შეახებდნენ რა წამბილწავ ხელსა მთავართა საფლავებს; მისს საწყალ ქოხს, ცოლს და შვილებს, არ ინდობდნენ და შეურაცხყოფდნენ რა თვით წმიდა-წმიდათს — ეკლესიებსაც-კი. მაგრამ ეგ დროც წავიდა თავის საშინელებით: გურია ის-კი იყო დამშვიდდა რუსეთის ძლიერს სკიპტრასა ქვეშ, რომ იმერეთის აჯანყებამ ხელახლა ჩაითრია იგი საღალატოდ და საომრად, ტყუილ-უბრალო სისხლის დასაღვრელად...  
 3. ცხვილია  
 (დასასრული იქნება)



# რუსეთი

მთავრებით სწავლა 12 მოსწავლეს; ამათში 8 ქართველია. რადგანაც ამ სასწავლებელს ნება აქვს წელიწადში ერთი საუკეთესო მოსწავლეს, ვაჰზანოს ტფილისის წმ. ნინოს დედათა სასწავლებელში, ამიტომ მასწავლებელთა რჩევა შუამავლობს გამგეობის წინაშე, რომ ვაჰზანოს იქნას ქეთევან ზარაფოვისა, როგორც საუკეთესოდ სწავლა დამთავრებული.

მღვდელმა იოვანე შიუკაშვილმა შესაფერისი რიტყვით მიმართა ახლად სწავლა დამთავრებულთ და, სხვათა შორის უთხრა: „თქვენ აქნობამდის ცხოვრების ნაპირას იყავით, ახლა პირველად შესტურავთ ცხოვრების ზღვაში და გმართებთ გათქეცბული ყურადღება, რომ არ ასცდეთ იმ გზას, რომელზედაც საუკეთესო ღვთის მშობავთ და მამულის და ხელმწიფის ერთგულთ უვლიათ. რაკი ერთხელ ამ გზას აუხვევთ, მერმე ძნელია კვალში ჩადგომა, ძნელია გამრუდებულის გასწორება. ნუ დაივიწყებთ, რომ მხოლოდ იგია ადამიანი, მხოლოდ იგია ღირსეული შვილი ეკლესიისა და მამულისა, მხოლოდ იგია კეთილ-მსახური ხელმწიფისა, ვისაც დაცული აქვს უმანკობა გულისა, შეუძლია მოძმეთა ჭირისა და ღვთის გაზიარება, აქვს დაუღალავის შრომის სიყვარული.“

მოსწავლეთა გუნდმა 25 ს. მამალაძის ლოტბარობით ივალობა პარაკლისზედ და შემდეგ სთქვა სიმღერები. საზოგადოდ სიმღერები საუცხოვრად სთქვეს განსაკუთრებით „ნანა“ და „Въ лѣсъ“. უკანასკნელი სიმღერა იქამდის კარგად სთქვეს, რომ ყველანი აღტაცებით მიეგებნენ და მადლობა გადაუხადეს გუნდს.

ქლ-მა ე. ს. აბელიოვისამ დაურიგა სწავლა დამთავრებულთ მოწმობები, შესაფერი დარიგება მისცა და გამოეთხოვა.

აქვე გამოფენილი იყო მოსწავლეთა ხელ საქმე, რომლის დათვალიერებამ ცხადად დაგვანახა, რომ მოსწავლეთ ამ მხრივ ნიჭი არ აკლიათ. თუკი რიგიანი ხელ-მძღვენილი ეყოლებათ, ადვილად შეიძლება ააცდინოს ადამიანმა ამისთანა სასწავლებელს სამართლიანი საყვედური და სამღურავი—კურს-დამთავრებულ შეგირდებმა კრაკურვა არ იციან... რასაკვირველია, საქიროა, ამაში სასწავლებელს დაეხმაროს საზოგადოება. რა ქმნას მართლ ე. ს. ჯორჯაძისა და პატივეულ ე. ს. აბელიოვის მეცადინეობამ, თუ საზოგადოება არ დაეხმარება. სასწავლებლის სასიკეთოდ მოწყობისათვის მართლ ორის ადამიანის მეცადინეობა და სურვილი არა-კმარა. ეს სასწავლებელი ამ სამ-ოთხ მაზრაში ერთად-ერთია და საზოგადოება-კი ახლოც არ უდგება, არა ცდილობს გაიცნოს მისი ავი და კარგი, ყველანი იმასა სჩივიან, სასწავლებლები არა გვაქვსო, და ესეც-კი ლამის ხელიდან გამოგვეცალოს. დრო არის, დრო, საზოგადოებამ თვალები მოიფშვიტოს და გულ-მოდგინედ მხარში ამოუდგეს იმას, ვინც სასწავლებლის გაუკეთესობასა სცდილობს, და დაეხმაროს.

ნადიკვერელი

ხერსონის გუბერნია სხვა გუბერნიათა შორის განსაკუთრებულს პირობებშია. უმთავრესი წყარო ცხოვრებისა იქ მიწის მოსავლია; მომეტებული ნაწილი-კი მიწისა თვით მშრომელთ არ ეკუთვნის. იქაურ ერობის მიერ შედგენილ სტატისტიკით, ხენა-თესვას მისდევს 80% მცხოვრებთა, მრეწველობას მხოლოდ 3 1/2%, ვაჭრობას 4, 3/4%, თევზის ქერასა და თევზულის მზადებას 0, 4/10%, სხვა გვარ შრომასა 11, 8/10%. სახნავ-სათესი მიწა 12,000,000 დლიურია. აქედგან თვითო მხენელ-მთესველს შეეხდება 8 დლიური, ანუ თვითო ოჯახს, ხუთ-ხუთი სული რომ ჩავადლოთ, 40 დლიური. ამდენი მამული სრულიად საკმარისია ოჯახისათვის, სხვა გარემოება რომ ხელს არ უშლიდეს. შესავალ-გასავალი ხერსონის გლეხისა ესეთია: 40 დლიურს უნდება 120 ფუთი თესლი; სხვა-და-სხვა გარდასახადი 1 მანეთზედ არა ნაკლებია დლიურზედ, სულ 40 მანეთი, ანუ, ხორბლად რომ ვიანგარიშოთ, 57 ფუთი; თვითო სულს მოუნდება სარჩოდ 20 ფუთი და 5 სულს—100 ფუთი. ამ რიგად თვითო ოჯახს აუცილებლად უნდება, სულ ნაკლები, 277 ფუთი ხორბალი. 40 დლიურიდან 10 მაინც საძოვრად ანუ საბალახედ რჩება. დანარჩენ 30 დლიურიდან გლეხი ამოიღებს 300 ფუთს ხორბალს, დლიურზე 10 ფუთს. ამ რიგად ყოველ თავის ხარჯის დასაფარავად წლის განმავლობაში გლეხს რჩება მხოლოდ 23 ფუთი. ეს ანგარიში ყოველთვის რომ გამართლდეს, მაინც გლეხი სულს ვერ მოიბრუნებს. და უზედურება კადევ ის არის, რომ მომეტებული ნაწილი მიწისა სხვას ეკუთვნის და პატრონს აუცილებლად უნდა ეძლიოს დალა ანუ იჯარა. თვით გლეხებს ზემოდ მოყვანილ 12,000,000 დლიურიდან ეკუთვნის მხოლოდ 4, 586, 226 დლიური. სხვა მამული-კი მეზატონესია; მაშა-სადამე თვითო ოჯახს 15 დლიური შეეხდება და 30-კი სჭირდება. მთლად გუბერნიის გლეხობას აკლიათ 3,000,000 დლიურზედ მეტი მამული. ხერსონის გუბერნიაში ხენა-თესვის გარდა სხვა გვარ შრომას თითქმის არავინ მისდევს და ხენა-თესვიდანაც ბევრი არა გამოდის-რა. ამიტომ გლეხი მეტად შეწუხებულია. საკუთარი მიწა არა ჰყოფნის და ძალა-უნებურად სადალოდ ანუ იჯარით უნდა აიღოს. მამულის პატრონები-კი იჯარას თანდათან უმატებენ. ესოა დლიურზედ გლეხი იხდის 6—7 მანეთს, თუ მიწა დიდის ხნით არის აღებული, და თუ ერთის წლით 9—10 მან. გლეხს არ შეუძლიან დიდის ხნით მამულის იჯარით აღება, რადგანაც იჯარას წინად ვერ გადაიხდის, და ამიტომ მამულის პატრონი არა გლეხთაგანს უფრო უდგებს ხელში მამულს და შემდეგ იჯარადარი ნაწილ-ნაწილად ურიგებს გლეხებს და ახდევინებს 9—10 მანეთს დლიურზედ. იჯარადარი ნელ-ნელა ჩრჩილავს გლეხის ქონებასაც და მთლად გუბერნიის მეურნეთა ავლადიღებდასაც. იჯარადარი მიწას-კი არ უფთხილდება, იმასა სცდილობს, რაც შეიძლება მეტი გადახდევინოს გლეხებს. გლეხი იჯარადრისაგან აღებული მიწას გულს ვერ დაამყარებს, ვერ

გააპატივებს, რადგანაც იცის რომ თუ დღეს იმისი—ხელ სხვისა გხდება, და არც შეუძლიან თვით მიწაზედ რამე ხარჯი გასწიოს. თვითო დლიურს, უბედური შემთხვევაც რომ არა დაატყდეს-რა, ამოაღებინებს სულ მეტ-მეტი, 1 მან. ეს უნდა თვითონაც იკმაროს და ამველ-ჩამომვლელსაც არ დააკლოს. ყოველ ამ მიზესთა გამო მეურნეობის საქმე ხერსონის გუბერნიაში უკუღმა მიდის. საქონელი ნაკლებად ჰყავთ, რადგანაც შენახვაც არ შეუძლიანთ იმ მცირე მიწაზედ, რომელსაც სტოვებენ სათიბ-საძოვრად. 200 დლიურზედ 20 სულს საქონელს ინახვენ დიდის გაჭირვებით. შემოდგომაზედ გლეხები თესვას აგვიანებენ, რა არის, ცოტა მეტს ხანს სძოვოს საქონელმა მოხნულ მიწაზედ ამოსული ბალახი, და ამას შემდეგ ცუდი მოსავალი მოჰყვება ხოლმე. ხენა-თესვას არავითარი სისტემა არ ეტყობა. სთესვენ რადენსამე წელს ერთსა და იმავე ქირანხულს; მიწას არ ასვენებენ, ეს იჯარადარისთვის საზარალია, და რაღა გასაკვირველია, რომ მთლად მიწა გამოიფიტოს, უდაბნოდ იქცეს და გლეხს შრომის ფასიც ვეღარ აუნაზღაუროს.

# უცხოეთი

**ინგლისი.** ლაბურერის აზრით, მთავრობამ რაიმე ღონისძიებას უნდა მიჰმართოს, რომ ბოლოდ მოუღოს ოპოზიციის სურვილს, რომელიც იმაზე მიმართული, დეგამოლოოთ როგორმე განხილვა და გადაწყვეტა მთავრობის მიერ შემუშავებულ კანონპროექტებისა (\*). ჩვენ ტყუილად ვფიქრობთ, რომ აქაო და ბევრი პროექტები წარვადგინეთ და ისიც სულ ლიბერალული და რადიკალური, ჩვენს საქმეც კარგად წავაო. საქმე კარგი სურვილი და განზრახვა-კი არ არის, საქმე მათი საქმედ გადაქცევა, მათი განხორციელება. თვალი უნდა გავუბნოთ კარგად ყოველ დღევანდელს გარემოებას უშიშრად და ვაყაყურად. თუ იროანდიის ბილოს გამო ასე დაბრკოლებით გვატარეს, ვინ იცის, შეიძლება დამარცხება არ ავცდეს. ლორდათა პალატა უარ-ჰყოფს ჰომრულს. მერე? ნუ ჰგონია ზოგიერთს, რომ ამის შემდეგ პალატამ დიდხანს-ღა იხიეროს. ის ლაპარაკი, რომ ლორდათა პალატის გადაწყვეტამ არ უნდა გამოიწვიოს ქვედა პალატის დაშლა და დათხოვნაო, ძალიან კარგი ლაპარაკია თეორიით, საქმით-კი ლორდათა პალატას შეუძლიან ამისთანა საქმე მოიქმედოს, და ვიდრე ეს და მღუბველი დაწესებულება არსებობს, მუდამ შეეძლება კიდევ ასე ჰმოქმედებდეს.

# წერილი ამაჟი

ჩაგვარს გამოფენაზედ არეულობა და უსამართლობა არ შეწყვეტიდა. მთავრობა ნებას არ იძლევა, რომ კვირახობით ღია

\* ნუთს კვირაში მესამედ წაიკითხვის დროს პალატამ განიხილა მხოლოდ 3 მუხლი ჰომრულისა. დარჩა კიდევ განსახილველი 37 მუხლი და 7 დამატება პროექტისა.

ეუოს გამოფენა. გამოფენის კომიტეტი ორ დასად გაიყო. ამის გამო გამოფენას ხან დიან კვირახობით და ხან დაკეტილი. 23 მაისს შეკრებილი კამისიონერი გამოფენისა მთავრობამ დააპატიმრა, რადგანაც ის ბრალდების ბროშკას ჰქუდა. კამისიონერმა იწინა და შეკრებიის განყოფილება გამოფენაზედ სრულიად დაკეტიანა.

თუძგ ამინდი ცუდად და ჩაკვას ჩუულებოთა ქარი სასტაკად უბრაეს, მაგრამ გამოფენაზედ ძღაერ ბეკრა ხლდა დაიარება. 22 მაისს, თუძგ უამინდობა ეუო, მაგრამ 25,000 სულამდე დაესწრო გამოფენას. ამ დღესეუ გაავს ინდოეთის განყოფილება ბუდაელთა ცერემონიით.

საინტერესოა აგრედუე სექტორლოგია და სექტორლოგია განყოფილება. ამ განყოფილებას 20,000 ოთხ-კუთხედი სექტორლოგია აქ ხასვთ თქვენ ამრეუელ ჰატარს ქოსებს, ხასვთ პოლანუზის სოფლებს, ისინაჟთ უიარის ვიწრო ქუჩას და აზიის ცსოკრების ვითარებას, შეხვდებით ესკიმოსებს თავას ვიწრო და სულ-შეშუთველ ქოსებში, სადაც ქაღი, კანი, მადლა სულ ერთად არეულან. ქვემოდ გაივლით იანონის ბაზარზედ, ხასვთ იანონის თესტრს და ჩინეთის სოფელში ამოჭყოთ თავსა. აგრე გოლანდიის ჰატარა სუფთა სოფელი მეტრამეტე სუფუნისა, აგრე ქარის წისკელი, რომლითაც 1806 წელს „Blocker“-ის ფირმამ პირველად დაფქა კაკაო. იქვე მხლდობლად გატემულა ძელი „ქენა“ და გერმანული სოფელი თავის რესტორან ლუდსხნებით. მის მარცხნივ გაშენებულია თათრის სოფელი, თავისის მეწეთით. მის გასწვრივ გატემულია ასლი სტამბოლის ერთ უწინადელ ვიწრო ქუჩისა. მერე მკარტანული სასახლე და-სმარი, გაუჯალი ბზის ტუეველას ეს ცოცხლად დაგისტაკს მკარტანის უწინადელ ცხოვრებას. აგრე იქვე თაჯლინ გეშლებით ჰარამხან და თაჯის იტატებს ნუკრავით მერთაღა, ცოცხლად, მოელაქრე თაჯლებთან მოცეკვე ქაღი. მერე განხალთ სხანსთის ბაზარზედ. აქ ხასვთ თქვენ მაროკოს, ძეკლ ზომების დანბანს, შესვლათ ბრამის ტამარში, მოსიქმთ რესტორალ ბოშეას კონცერტს. მერე ისინაჟთ რომის დიდებულ ნანგრეებს. ერთის სიტყვით, 2—3 საათის განმავლობაში თქვენ შემოავლათ მთელს ქვეყანას, დააკვირდებით და გააცნობთ მთელ კაცობრიობას გულტრანს, დად-დასმულ, ტან-დასურულ პოლინეზიკელიდან დაწუბილა კერამის განთლებულ კნტლმენსამდე. დაიდ, დადებულ და ფას-დაუდებელი სახასავა ჩიკატოს გამოფენა.

მარამბისთვეში ჩიკატოს გაიმართება ადღეში. ამ ადღეში მოსწავლეთა მიაღებს 100,000 ჯარას კანი. ჯარში იქმნება, რეგარტე გაწრანდა მსუდარა, ისე მადიანა ეველას შტატებისა.

— თრანუელ გასეთებში მოყვანილად ცნობანა იმის შესახებ, თუ რაჟენა სელატრატურა გამოცემა ამ 1893 წელს ჰარეში. პირველ მაისამდე სულ 2,287 გამოცემა ყოფილა, სწოხედ 126 გამოცემით მეტი, ვიდრე წარსულ წელს. ამათში 190 პოლიტიკური გასეთა; წარსულ წელს-კი მხოლოდ 172 იყო. 176 საქემო (წარსულ წელს 162 იყო), 204 საფანასო (1092 წ. 197), 53 სადატრატურა (წინად 40) და 45 სხვა-და-სხვა გამოცემა. სამაგეოთ წელს შექმნიდა რიცხვა საქემურა, სათატრო და სათურისბრუენცია გასეთებისა. ამ 1893 წლისთუთა 883 კანმა განაცხადა სურვილი ხსად გასეთის გამო-

ცემისა. ამათში ბეკრა უნდაურის სასხლელოდით იყო. ერთი განსწავლელო სეთს, მაგალითად, რუსეთი განვიბულთა. და ტოქებს განსწავლელო მხრანს ქქონდა სათაურად, და სსკა.

თუძგ თვით ჰარეში ასე მრავლად არის სსკა-და-სსკა სადატრატურა გამოცემა, მაგრამ პრავინციაში შედარებით ძღაერა სუსტობს. პრავინციაში მხოლოდ 3,748 გამოცემა. საკვირველია ის გატემობა, რომ თუძგ-სა სწავლი პრავინციის გამოცემათს სასულაერო ხსათათსა. ეს მიმართულება თანდათან ძღაერდება. 1892 წელს მხოლოდ 137 სასულაერო გამოცემა იყო პრავინციაში, ესლა-კი 229 გადაატარა. დღითი დღე მატულობს აგრედუე სამეურნეო გამოცემა. წელს 310 სამეურნეო გასეთის საფრანგეთში; შარშან-კი მხოლოდ 141 იყო. საფაქტებელია, რომ პრავინციის თანდათან პრავინციაში გადატეო სამეურნეო ურნანდა-გასეთები. სასოგადოდ, რომ ვანგარიშით, საფრანგეთში 20,000—25,000 სულზედ ერთი გასეთი მადის.

# წერილი ჩადამციის მიმართ

გთხოვთ, ნება მიბოძოთ თქვენის გასეთის სასწავლებით მადლობა გამოუცხადო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას, რომელმაც დაუჭიკეთა რწმუნებულ ჩემდა სამრეკლო სკოლას საფასვლილი ურნანალი „ჰუკვილი“, რომლის ორი ეგზემპლარი გიადრე მიეადე.

ქაქუთის სამრეკლო სკოლის მასწავლებელი რაფელ კინტრიძე

# დებემა

7 ივნისი

**ჩიპაზო.** დღეს გაიხსნა რუსეთის განყოფილება. გადახდილ იქმნა რუსულად პარაკლისი, რომელსაც დაესწრო რუსეთის კამისარი და რუსეთის ეკსპონენტები. ილოცეს ხელმწიფე იმპერატორისათვის და შემდეგ პრეზიდენტი კლიველენდიც მოიხსენიეს.

**ამერიკი.** 396 ოლქში არჩევანების საქმე ასე მიდის: ამორჩეულ იქმნა გადაწყვეტით 213 და ხელმეორედ კენქს იყრიან კიდევ 184. ამორჩეულ არიან: 50 კონსერვატორი, 1 წევრი მეურნეთა კავშირისა, 9 წევრი საიმპერიო დასისა, 18 ნაციონალ-ლიბერალი, 81 წევრი შუა დასისა, 24 სოციალ-დემოკრატ, 3 წევრი თავისუფალ მოაზრეთა, 13 პოლშელი, 2 ანტისემიტი, 1 დანიელი, 6 ელზასელი, 4 სამხრეთ-გერმანელთა დასისა, 1 ველური (?). ამათში მხოლოდ 93-ია მთავრობის მომხრე, 119-კი მისი მოწინააღმდეგე.

8 ივნისი.

**კონსტანტინეპოლი.** სომეხთა პროცესი ანაფას გათავდა. 17 ბრალდებულს, მათ შორის თუმანიანს, კაიანიანს და 2 პროფესორს მაროვის კოლეგიუმისას, გადუწყვიტეს სიკვდილით დასჯა; ამათ გარდა ციხეში დაპატიმრება გადუწყვიტეს 6 კაცს 15 წლის ვადით და 18-ს—7-დამ 10 წლიამდე; 15 ბრალდებული გამართლებულ იქმნა.

305). სოციალისტებმა ავსტრიის სხვა-და-სხვა ქალაქში კვირას გაპარა...

ბერლინი. სრულიად გამოირკვა საქმე არჩევანებისა: თავისუფალნი მოაზრებნი ჰქარავენ 42 ალავს; უკანასკნელის რეისტრადში ამ დასს ჰყვანდა 70 დეპუტატი...

Table with 4 columns: მნიშვნელობა, მნიშვნელობა, მნიშვნელობა, მნიშვნელობა. Rows include various financial and statistical data.

ბამოსაღები ცნობანი მიპოვებულა ვეცხლის გემების შავსა ზღვაზედ ჩინის ზვის მნიშვნელობა ტფილისიდან ბათუმს მიდის საფოსტო ატარებელი 9 ს. 30 წ. დილ.

ტფილისიდან განჯას მიდის 9 ს. 20 წ. საღ. განჯიდან ტფილისს მიდის 7 ს. 30 წ. დილ. ბათუმიდან განჯას: ხუთ შაბათობით: დღისით 4 საათზე...

ბანსხალეზანი

ბჭვილისის ქალაქის მოსახრებისა კრება ქალაქის ამომრჩეველთა, ასა რჩევად ტფილისის ქალაქის საბჭოს 6 ხმოსნისა და არა ნაკლებ 16 კანდიდატისა...

კბილის ექიმი ა. ი. მრგაელი სოლოლაკედ, საკუთ. სახლებში № 14-16 ზედმეოფებს მიიღებს: დილით 8-დან 12 საათამდე...

ქრისტინე მოთხრობა ე. ნინოშვილისა გამოცემული 3. გოგუაძისა და დ. ქვლივიძის მიერ ფასი ერთი აბაზი

„წერა-კითხვის საზოგადოების“ წიგნის მაღაზიამ მიიღო გასასყიდად შემდეგი წიგნები: ახალი ვარიანტი წმ. ნინოს ცხოვრებისა... 40

წირველი გერბო სამკურნალო ექიმის ნავასარდი

(გუგიაში, ვარანკოვის ძეგლის პირდაპირ). ავადმყოფთ იღებენ და სინჯავენ ექიმნი ყოველ-დღე, კვირა ღლებს გარდა დილაობით იღებენ: ბ. ა. ნავასარდიანი, 11-12 საათამდის იმათ, ვისაც სჭირს სნეულენი...



აღლო თუთაგვის

შეთიანის კრასკების ქარხანა იარმუკაზედ ბჭვილისში: ვიღებ სახლების აშენებას, აგრედვე სახლების შეკეთებას (ремонт) და შეღებვას (полная окраска домов)...

საურთიერთო დაზღვევის საზოგადოება ჭირნახულისა სეცევი-საგან

საზოგადოების მმართველობა პატივისცემით აუწყებს მენახებშია, ხანილიანის ბაღებისა, თამბაქოსა, სვიისა, და ბამბის ნათესობის პატრონთ, რომ საზოგადოებასთან არსდება ცალკე ბანქოშილიადა ყოველ შემოსენებულის სეტყვისაგან დაზღვევისათვის. ვისაც სურს ჩაეწეროს საზოგადოების წევრად...